

295

14

103

Szent-Györgyi Albert: a szegedi egyetem diszktóra

Nagyszabású beszédék a szegedi egyetem felejtfeletlen ünnepén

"Az emberiség jobb jövőjéért békésen egymás mellett kell élnünk és nem az a lényeg, hogy a magunk nemzetiségét vagy pártját helyezzük mindenki más fölé, hanem az, hogy a tudást helyezzük a tudatlanság fölé, a szeretetet a gyűlölet, az építést a rombolás fölé!"

(A Délmagyarországi munkatársától.) A szegedi egyetem esztortökön délelen avatta a bölcsészeti tudományok diszktorává az alma mater büszköségét, a Nobel-díjas dr. Szent-Györgyi Albert professzort. A diszktoravá választás gyűlés fényes külsőségek között folyt le a lobogódiszbe vont központi épületben. Egymástán érkeztek a meghívottak, az egyetem, a tudományos intézetek és a hatóságok képviselői, valamint a közönség százai.

Az egyetem aulájában az egyetemi tanács emelvényén leleplezésre várt az a művészi bronzplakett, amelyet az orvoskar professzorai készítettek a Nobel-díjas professzorról. Az emelvényen szemben, az első széksor közepén fogalt helyét dr. Glattfelder Gyula meggyésispók, mellette dr. Szily Kálmán államtitkár, a kultúrkormány képviselőiben. Mellettük, jobbról és balról dr. Páffy József polgármester, dr. vitéz Imecs György főispán, dr. Koneczwald Endre táblaelnök, dr. Csikész Sándor, a debreceni egyetem rektora, dr. Bolák Sándor, a budapesti egyetem orvoskari dékánja, dr. Imre Károly, a pécsi egyetem professzora, dr. Zombory Jenő ügyész, dr. Löw Immanuel főrabbi, felsőházi tag, dr. Buócz Béla rendőrfőkapitányhelyettes, dr. Mansfeld Béla, a pécsi egyetem orvoskari dékánja, dr. Joó Gyula dékán és dr. Rátz Béla professor, a Keskeneti jogakadémia képviselőiben, dr. Bruckner Győző, a tanárképző főiskola képviselőiben, Bakó László református lelkész, dr. Paraszka Gyula járásbírói elnök, Szepessy Aladár főügyvizsgáló, Szűts Ferenc postafőigazgató, Tóth Tibor, Máv. üzletigazgató, Koltay Alföld tanügyi főtanácsos, dr. Endrey Béla földművelésügyi polgármester, dr. Beretzk Pál városi polgármesterhelyettes és még számosan. Mögöttük zsulolásig meglettek a széksorok, a terem hátsó részében az egyetemi ifjúság helyezkedett el.

dődött a diszkozgyűlés. A rektor néhány szóval üdvözölte a megjelenteket, majd

dr. Eröhllich Pál dékán

részletesen ismertette az előzményeket. Elmondotta, hogy a matematikai és természet-tudományi kar egyhánu határozattal foglalt állást Szent-Györgyi diszktorsága mellett. — Szinte fölösleges megindokolni a kar elhatározását — mondotta a dékán —, hiszen Szent-Györgyi Albert személyében először ért magyar tudóst a Nobel-díj kitüntetése. Szent-Györgyi tudományos kutatásai nemcsak címéleti, hanem nagyjelentőségű gyakorlati eredményeket is hoztak. Szent-Györgyi Albert kitüntetése dícsősége az egyetemnek is, a nemzetnek is.

Szent-Györgyi professor ezután letette

a fogadalmat,

majd ismét a dékán szólalt fel. Kifejtette, hogy a diszktorságnak három előfeltétele van. Az egyetem vagy a tudományok fejlesztése terén szerzett érdemeket, vagy az egyetem érdekében végzett kiváló szolgálatakat jutalmazza ezzel a kitüntetéssel, vagy pedig rendkívüli ünnepélyes alkalommal avat diszktorrá. Még addig soha sem fordult elő, hogy valaki mind a három előfeltételnek megfeleljen. Szent-Györgyi Albert az első, aki mindhárom jogcímet megszerzte ehhez a kitüntetéshez.

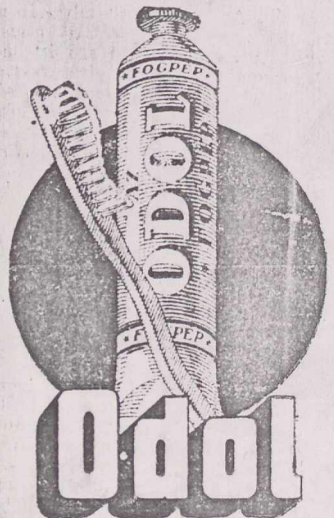
Szent-Györgyi professor ezután a rektorhoz lépett, aki kézfogással fogadta a bölcsészettudományok diszktorává. A nagy dékán hasonlóképpen kézfogással avatta doktorrá a Nobel-díjas tudóst.

Gelci rektor beszéde

Most dr. Gelci József rektor intézett magaszórnyalású beszédét az egyetem új diszktorához. Azzal kezdte, hogy a jelen évszázad magyar történelmének két kiemelkedően fontos eseménye volt, az egyik a limanovai ütközet, amely 1911. december 5-én zajlott le és amelyben a magyar kard dícsőséggel döntötte el a világháború első felét. A másik jelentős esemény időpontja 1937. október 28, amikor a Nobel-bizottság meghozta döntését.

— A magyar kardnak és a magyar teremtsésznek — mondotta a rektor —, ennek a mi köztösb jobbik énünknek ez volt a két legutolsó elismerése. két legutóbbi diadala és mindkettő nyomott, foított hangnallal rázott fel bennrünk.

A rektor ezután markáns színekkel festette le azt a mámoros hangulatot, amelyet a Nobel-bizottság döntése keltett az országban. Szent-Györgyi Albert világhírnevet adott a szegedi egyetemnek, a szegedi paprikának. Az egész ország lelkében kivirágzott a hála és a mámoros szándék, viszo-

Odol

FOGPÉP
Fogzománcát kiméli.
Alaposan tisztít!

nozni valohogy ezt a nagy ajándékot. A szegedi egyetem tanárainak lelkében szinte egy-zerre szűletett meg az elhatározás, hogy a Nobel-díjas kar-társat a diszktorság készségével kell felruházni.

— Azóta — folytatta a rektor — az október napi eseményből az idők során magyar szívünkben magyar történelem lett. Te kedves barátunk bevonultál a magyar történelem nagyjai közé. Ez most sikered, békés munkád nagy jelentőségének látta, veled sóhajthatnánk fel, valha az a kincs, az a megtakarított vagyon, amelyet ez a nép a hon oltárára áldoz, miud, vagy legalább is tulnyomó részben

a szellem teremtő munkájának

tímogatására fordíthatnák. Azonban, ha nézzük azt, hogy a nemzet történelmét a tudósok, az írók, hítszónokok, államférfiak és hadvezérek egyaránt írják és esinálják, de tudán sajnálatul állapíthatjuk meg, hogy a tudomány csak közbén-közbén tudott szóhoz jutni, a hit csak ritkán hirdethette zékét, az író és államférfi csak rövid ideig vezethette népet a boldog fejlődés útjain. — el kell ismernünk, hogy a legtöbb szóhoz a hadvezér jutott és legtöbb áldozatot mindig a hadsereg követelt. Hogy van az, hogy se író, se tudós, se hítszónok, se államférfi nem tud azon a történelem sorson változtatni, hogy a népek gyűli is no a hadvezérek kezére kerüljenek.

Miert nem tudjátok ti, az élet alapítóinak kutatói, a béke szellemét, vagy vitaminját feltalálni,

miert van az, hogy a nemzeti élet végső oxidációja legtöbbször a kard élén és a honnak vérérel szentelt porában következik be. A felelet erre csakis abban van, hogy egyfelől ismerjük fel a történelmet a maga változhatatlan valóságában és ismerjük el azt is, hogy a történelem anyaga, az ember is, lényegében öv oly változhatlan és változhatatlan, mint földünk.

Sajnálatlall állapította meg ezután a rektor, hogy a magyar nemzet közegamondt a történelem folyamán legtöbbször a hadvezérek, a háborúk emészették fel de a magyar szempontból amál nagyobb dícsőséget jelent, hogy a magyar szellem megmaradott föltökéskül is világsikerrel üzte a tudományok márcélését.

A rektor nagy tapslall fogadott beszédében végül arra kérte a Nobel-díjas professzort, hogy messze hallatszó szavával minden hírdesse a magyar igazságot. Majd átvitotta a rektor a Szent-Györgyi emlékműkelt kiemlített mását, miközben Fröhlich dékán elvonta a leplet a nagy plakett elől.

Szent-Györgyi professor beszéde

Ezután Szent-Györgyi Albert mondotta el megrázó hatású hitvalló beszédét.

— Mely megilletődéssel veszem át ezt a diszktori oklevelet — kezdte —, a legnagyobb kitüntetés, amit egyetem adhat, az egyetem, amely maga a legnagyobb-abb ün-

tő-ménn, amelyet a társadalom eddig magából kiteremtett, melynek működését imádkor hét évszázad koronázta. Az egyetem lényegében még ma is az, ami volt századokkal azelőtt, első alkotásának idején: a professzorok gyűlekezete és az azok körül csoportosuló tudást

A díszülés

Félhetkét óra után vonult be az aulába dr. Gelci József rektor vezetésével az egyetem tanácsa és megjelent a professzorok között dr. Szent-Györgyi Albert, aki fakktól öltött erre az alkalomra és az emelvény előtt olhegyezett karosszékben foglalt helyet. Néhány másodperc múlva felhangzott a Híszkegy az Egyetemi Énekkar előadásában, majd megkez-

Belvárosi Mozi Ma és mindennap

Névaparti nász

Tolszoi „Előholttest” regényének filmváltozata Viktor Frenzen és Gaby Morley-jel

Korzó Mozi Ma és mindennap:

TASNÁDY MÁRIA
LIL DAGOVER és
WILLY FRISCH
grandiózus filmje

Angák és fiúk

(Harc a gyermekért). A Nemzetközi filmverseny Mussolini serleggel kitüntetett filmje.

kereső ifjúság. A „professzor“ mívoltát neve is mutatja. A „confessor“ az, aki magában lütköny. A „professzor“ a szó értelménél fogva az, aki nyíltan gyón, nyíltan tesz hitvallást a maga legbensőbb meggyőződéséről, aki keresi a tudást, az igazságot és ha azokat megtalálta, azokról felelem nélkül tesz nyíltan tanúbizonyítást, tekintet nélkül minden külső hatalomra.

— Az igazságoknak ez a törhetetlen keresése és szerete, a szellemi szabadsága, az egyetemet élető levegője és az egyetem is csak addig élhet és tarthat számot magas helyére, amíg ezen hivatásának eleget tesz és

nem adja el magát a nap divatos jelszavainak, pártnézetek helyébe az örök igazságok helyébe.

— Erre a magasztos hivatásra: az igazság törhetetlen keresésére és felelőtlen hirdetésére a professzort maga az állam is kötelezi — folytatja. Ezt az állam azáltal juttatta kifejezésre, hogy két hivatás viselővel szemben, a professzorral és a bíróval szemben, megvonta önmagától a jogot, hogy e két hivatás viselőit állásukból idő előtt elbocsájtassa. Ezzel az állam nemcsak biztosítja a professzort és a bírót, egyben kötelezi őket, hogy mindig csakis legbensőbb, legigazabb meggyőződésüket hirdessék.

— Ezek körül a nyílt hitvallók, professzorok körül csoportosul az ifjúság, a nemzet vérége, hogy tudásvágyát kielégítse és magát az életre, a tudás eszközeivel fegyverezze. Itt az egyetemen forr egybe az öregek bölcsesége a fiatalok tudásvágyával, az öregek élettapasztalata az ifjúság tüzevel, mely közös lángban kovácsolódik, azután a nemzet jövőjébe. Az egyetem az emberiség legdrágább kincsének, a tudásnak őrzője és fájlgyógyója, a legszelb ösztönök és vágyak kielégüléscének helye, az irki igazságok, mely meggyőződés, tudás keresésnek

a fánításnak és a tanuláshoz tüz- helye, ahol nincs keresnivalója a túlekedő pártarcoknak és gyűlölködésnek.

— A mai háborgó világban különösen megbesülhetetlen menhelve az egyetem a meg-nemvezésére való életnek. Ha szíjjel nézünk a nagyvilágban, úgy azt látjuk, hogy a nemzetek közti viszonyt gyűlölet, féltelen, uralom- vágy, önzés urálja, hogy mindenki a saját jait, nemzetiségét és vallását a másikat felé helyezze, hogy a polgárok világszerte békés munkájuk gyümölcséből a pusztítás szelkített kovácsolják. Az egyetem a maga sok- fészadatos történelmével, a nagy közös em- beri ideálok szolgálatával fölülte áll a törté- nem pillanatnyi ingadozásainak és megmu- talta azt az irányt, amely felé az emberiség több jövője fekszik. Ez a nagy történelmi táv- lat azt tanítja, hogy

nem állhatunk mindannyian egy- más fölött, hanem egymás mellett kell, hogy élünk, ha békességben akarunk élni és hogy nem az a lé- nyeges, hogy a magunk nemzeti- ségét, fajtát, vagy pártját helye- zük mindenki más fölé, hanem hogy a tudást helyezzük a tudat- lamság fölé, a képességet és szak- tudást, tehetséget, — a protekció és pártérem fölé, a szeretetet a gyűlölet fölé, a megértést a mara- kodás, az építést a rombolás fölé.

(Lelkes Társ.)

— De az egyetem nemcsak a közös emberi ideálok, de egyben a lemelebb hazaszereget hirdetője is, az a mélyeseges hazaszereget, amely

nem merül ki a jelszavak kurion- galásában, a mások gyűlöletében.

Imre azt tanítja, hogy minden erőnkkel, ta- pasztalattal, tudássalunk, minden lélezerületünk és ideaszándékunkat a hazra szolgálatába kell, hogy állítsuk, hogy a hazát magánvá, a közös emberiség hazájának és méltó tanítójának tegyük. (Lelkes társ) —

— Ez az egyetem — mondotta ezután —, ez az ősi fészadoktól megszentelt intéz-

mény hajlik le most hozzám, hogy felemel- jen. Megtiszteltetés értékét megkettőzi az, hogy

az egyetem, amely ezt teszi, az én saját egyetemem.

— Hogy valaki saját hazájában lehessen proféta, az ritkaság, de hogy valakit saját egyeteme emeljen fel, arra a történelem már kevés példát adott. De nekem a szegedi egye- temnek ez a nagyelkűsége még egy más ok- ból is kettősen kedves. Engem az én vérem anyai ágon a tudományhoz, apai ágon Erdély- hez köt. Ez az egyetem nemcsak a tudomány tüzhelye, de egyben Erdély egyeteme is. De ha tekintetemem nem a történelem messzi távlatá- ba bocsájtom, hanem itt nézek körül, úgy magam előtt nemcsak az ősi professzort, ha- nom kedves ismerős baráti arcok sorát látom és lelkeimet meleg barátság és hála érzése hatja át, mert ha az én kutatásaim er- demnyre vezettek, ennek egyik oka az, hogy ezen az egyetemen engem mindig egy kedves jóindulatú baráti kör, kollégáim, tanártársaim köre vett körül.

megadja azt a lelki légkört, amely előfeltétele az eredményes kutatói munkának.

— En kedves professzor társaim a legna- gyobb hálaival, köszönettel, szeretettel adó- zom nektek, akik kedves, megerőlt, jóindulato- tokkal megadtátok nekem azt a mindennapi meleg lelki környezetet, amely szükséges ah- hoz, hogy a tudomány rögös útján el ne csügged- jünk. És ti most még megoldottátok az egye- tem ajándékát a magatok napjellát adomá- nyával és azt a mulandó alakot, amelyben most elöttetek álltok, művészi kezek segítsé- gével örökítettétek meg. De ezzel az ajándék- kal nemcsak nekem, hanem a ti saját napjel- léséteknek és kollégistis szereteleteknek álli- tottatok emléket, amely szeretet mindannyi- onkat egybekapcsol és amely ennek az egyete- mnek különös büszkesége.

— Az emberi léleknek egyik sajátossága, hogy jobban szeret adni, mint kapni, vagy legalább is azt kívánja, ha kapott, valamit adjon is érte. En már hetek óta szegyenkezve állok a jóindulatnak, a szeretetnek a sok meg- nyilatkozásával szemben — fejezte be mely hatású beszédét —, mert

mit tudok én mindezt adni?

— En nem állíthatok ki díszoklevelet és nem önhetek éreből szobrokat, én a laborató- riumnak egyszerű és csendes munkása. De talán szerénytelenség is lenne egy ilyen nagy ősi intézmény, mint az egyetem kegyét, egy ilyen kis közembernek viszonzni akarni. Még- is nem tudom leküzdeni a vágyat, hogyha csak jelképesen is, valamiképpen ne viszono- zam az egyetem ajándékát. Ezért méltóztat- sanak megengedni, hogy az egyetem oltárára letegyek egy kis darabka papíros, amelyen csupán néhány kézzel írott szó áll. Ez a táv- irat hozta nekem a Nobel-díj örömet. Enged- jétek meg, hogy ezt a kis darabka papíros hátam jelképeképpen tegyem az egyetem oltárá- ra. Isten vezéreljen mindannyiunkat.

A díszközgyűlés közönsége tomboló lelkesé- déssel ünnepelte beszéde végeztével az egye- tem új díszdoktorát, aki megilletődve állt a tapak és zugó éljenzés központjában, majd átadta Gelei rektorának a szürke stockholmi táviratot.

Az ünnepélyt az Egyetemi Éneknek a Him- nusszal fejezte be. Amikor Szent-Györgyi Al- bert elhagyta a dísztermet, a mellette lévő tanácssteremben az Egyetemi Éneknek tagjai sorfalat álltak és a közejük lépő Szent-Györ- gyi professzort a régi üdvözölő dallal ünnepel- ték:

Éljen ő, boldogan,
Az Isten éltesse őt soká,
Éljen, éljen soká!

Nyugagy, wikendagy, horgászati cikkek
Csónak-fakaró ponyva
Varga Mihály cégnél, Aradi-u. 4.

„Ne csak a vitaminok oszoljanak szét a táplálé- kunkban, hanem a tudás szelleme az emberek között“

Az Egyetem Barátainak Egyesülete csütörtökön délután tartotta utolsó szabadegetemű előadá- sát, amelyen Szent-Györgyi tanár tartott előadást. Az egyetem aulája zsúfolásig megtelt közönséggel, amelynek soráiban ott volt dr. Szil- ly Kálmán államtitkár dr. vitéz Imecs György főispán, dr. Gelei József rektor, az egyetem professzorai nagy számban és a város társadal- mának számos vezetői.

Dr. Erekes István egyetemi tanár nyitotta meg az előadást és mint az Egyetem Barátai Egyesületének elnöke az egyetem összesége nevé- ben üdvözölte Dr. Szent-Györgyi Albert díszdok- tort.

Ezután Szent-Györgyi Albert azzal kez- tette meg „Égések és vitaminok“ című előadását, hogy egy napon már másodsor veszi igénybe a közönség türelmét — ez nem az ő hibája — mon- dotta —, hanem az egyetemé, amely tudni akarja, hogy ha már díszdoktorságot adott, miért adta azt. Sokan úgy képezték, — folytatta —, hogy egész nap a paprikában kutat, keresi a betegök gyógyítására alkalmas szert. Sohasem vezette az a szempont a kutatásainál, hogy használható, gya- korlati dolgokat találjon.

A tudomány igazságát keres, új igaz- ságok megismerését keresi, nem nézi előre, hogy mire lehet majd felhasznál- ni, de azután belső öron tölti el a ku- tatás, ha kiderül, hogy betegeket lehet felfedezésével gyógyítani, vagy — pap- rikát lehet vele könnyebben értékesí- teni.

Ezután kutatásait ismertette. Munkája — mon- dotta — az energia keletkezése körül mozgott. Az állati energia nem más, mint a hidrogén és oxig- én egyesülése. Az élet folyamata a hidrogén és oxigén atomok cilludatos egyesülése szervezetünk- ben. Kutatásai abból indultak ki még medikus korában, hogy mit csinál a mellékvese kérge, vizsgálmi kezdte, miért halnak meg az emberek mellékvese nélkül és miért barnulnak meg a be- tegeséjű emberek. Gondolta, hogy az állat és nö- vény között nem lehet nagy különbség és ezért azokat a növényeket vette vizsgálat alá, amelyek könnyen megbarnulnak. Azután áttért a mellékve- sék vizsgálatára és Amerikában ebből sikerült előállítani a C-vitamint. Erre azonban csak ké- sőbb jött rá, hogy a birtokában lévő kiválasztott anyag nem más, mint a C-vitamin, aminek léteze- séről már száz év óta tudtak, csak az összetételét nem ismerték. Ezután már olyan anyagot kellett keresnie, ami könnyebben hozzáférhető és ennek során jutott el a szegedi paprikához.

Két hét alatt már fél kilo C-vitaminja volt és elárasztották vele az egész tudományos világot. Egy osztrák orvos egyszer azzal a kéréssel ford- ult hozzá, hogy évek óta tartó vérzését akarja megszüntetni és C-vitamint kér, mert azt reméli, hogy ettől meggyógyul. Még nem volt annyi C-vi- taminjuk, hogy kiélhetek volna az orvosnak és ezért azt ajánlotta neki, hogy egyen paprikát, ab- ban van elég C-vitamin. Ebből indultak ki dr. Rusznyák István professzorral a vérzékeny- séget megszüntető P-vitamin kutatásánál, amelyet szintén a paprikából állítanak elő és ezért adták a P-nevet is.

— Mi az a C-vitamin? — folytatta előadását Szent-Györgyi professzor. A latin szó magyar for- dítása után sokan úgy gondolják, hogy az élet középcének titka. Külsőleg olyan, mint a konyhasó, szabadszettel meg sem lehet attól különbözlet- ni. A C-vitamint annak a szernek tartják, amely megszünteti a skorbutot. De a skorbut és az egészség között nagyon széles terep van. A skor- but akkor lép fel, ha a C-vitamin egészen hiány- zik a szervezetből, ha azonban csak részben hiány- zik, könnyebben megfázunk és könnyebben érí más betegség is az embert.

A vitaminoknak napról-napra nő a je- lentőségük, a vitaminok még nagyon sokat fogunk hozzájárulni a betegsé- gek leküzdéséhez és az emberi nyo- morúság csökkentéséhez.

Előadását annak a hangoztatásával fejezte be a professzor, hogy ne csak a vitaminok oszoljanak szét a táplálékunkban, hanem a tudás szelleme az emberek között és akkor az emberi nyomorúság még nagyobb mértékben fog csökkenni.

A nagy figyelemmel hallgatók, élvezték. hu- morral is átszóit közvetlen előadást a hallgató- ság sokáig tartó lelkes tapsal fogadta, majd Erek György professzor mondott az előadásért közö- netet.